

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВИДАННЯ НАВЧАЛЬНО-
МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ**

*Методичні рекомендації щодо підготовки до видання навчально-
методичного забезпечення освітнього процесу*

Харків – 2024

УДК 378.091.214

О-64

Друкується за рішенням науково-методичної ради Харківської державної академії культури,
протокол № 6 від 29.01.2024 р.

Рецензенти:

Рябуха Н. О., в. о. ректора Харківської державної академії культури, доктор мистецтвознавства, доцент

Соляник А. А., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи ХДАК

Укладачі:

Сташевська І. О., доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, проректор з навчальної роботи ХДАК

Борисова А. О., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки та філології ХДАК

Воскобойнікова Ю. В., доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри хорового диригування та академічного співу ХДАК

Кирпа Т. О., директор бібліотеки ХДАК

Шелестова А. М., доцент, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій ХДАК

О-64

Організація видання навчально-методичного забезпечення освітнього процесу : метод. рек. щодо підготовки до видання навчально-методичного забезпечення освітнього процесу / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури ; [уклад.: І. О. Сташевська, А. О. Борисова, Ю. В. Воскобойнікова, Т. О. Кирпа, А. М. Шелестова]. Харків : ХДАК, 2024. 36 с.

У методичних рекомендаціях узагальнено й систематизовано інформацію щодо підготовки до публікації різних видів навчально-методичних видань, розкрито основні вимоги до їх змісту, структури, вихідних відомостей та технічного оформлення.

Видання адресоване педагогічним та науково-педагогічним працівникам Харківської державної академії культури.

УДК 378.091.214(072)

© Харківська державна академія культури, 2024

© Сташевська І. О., 2024

© Борисова А. О., 2024

© Воскобойнікова Ю. В., 2024

© Кирпа Т. О., 2024

© Шелестова А. М., 2024

ЗМІСТ

Передмова	4
Класифікація навчально-методичних видань.....	5
Основні вимоги до структури та змісту навчально-методичних видань.....	9
Оформлення змісту	15
Оформлення ілюстрацій у навчальному виданні	16
Обсяг навчальних видань	16
Процедура публікації навчально-методичних видань.....	16
Забезпечення якості навчально-методичних видань.....	18
Рецензування рукописів.....	18
<i>Додаток 1. Зразки оформлення:</i>	
- форми плану підготовки до видання навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.....	20
- заяви до НМР ХДАК розглянути рукопис.....	21
<i>Додаток 2. Зразки оформлення:</i>	
- навчального посібника.....	22
- програми та навчально-методичних матеріалів з дисципліни.....	25
- конспекту лекції.....	28
<i>Додаток 3. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел.....</i>	
Список використаних джерел.....	34

ПЕРЕДМОВА

Актуальні процеси розвитку вищої школи в Україні зумовлюють необхідність удосконалення всіх сфер діяльності закладів вищої освіти. Одною з невід'ємних умов забезпечення якості освітнього процесу є організація науково-методичної роботи відповідно до чинних нормативних вимог, змісту освітніх програм, актуальних потреб ринку праці та споживачів освітніх послуг. Суттєвим показником ефективності цієї роботи є наявність якісних навчально-методичних видань з кожного навчального курсу.

Дійсні рекомендації укладено з урахуванням законів України «Про видавничу справу», «Про вищу освіту», державних стандартів щодо визначення понять, структури, змісту та оформлення навчальних видань, нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України щодо навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в закладах вищої освіти та у відповідності з внутрішніми нормативними документами, які регламентують ефективне провадження навчальної та науково-методичної діяльності в Харківській державній академії культури.

Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Харківській державній академії культури» та «Положення про навчально-методичне забезпечення навчальних дисциплін в Харківській державній академії культури» якість освітнього процесу забезпечується через систему науково-методичних та педагогічних заходів, що спрямовані на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та різноманітних компетентностей у здобувачів освіти, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Оприлюднення результатів наукової та навчально-методичної діяльності є обов'язком науково-педагогічних працівників ХДАК, наявність і якість яких безпосередньо впливає на репутаційний імідж і довіру до закладу вищої освіти. З метою уніфікації та підвищення якості навчально-методичних видань, які створюються в ХДАК, рекомендуємо дотримуватися практичних порад, які викладені у цьому виданні, щодо їх структури, змісту, оформлення, враховуючи сучасні вимоги щодо підготовки майбутніх фахівців.

КЛАСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Згідно з Державним стандартом України [3]:

- **Видання** — це документ, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, виготовлений друкуванням, тисненням або опублікований як електронне видання. Видання містить інформацію, яку можна поширювати, а також відповідає вимогам державних стандартів та інших нормативних документів щодо видавничого оформлення і поліграфічного виконання.

За цільовим призначенням видання поділяються на офіційні, наукові, навчальні, довідкові та ін. У методичних рекомендаціях відповідно до стандарту розглянуто навчальні і методичні видання та їх види.

- **Навчальним є видання**, що містить систематизовані відомості наукового або прикладного характеру, які викладаються у зручній для освітніх цілей формі.
- **Навчальна програма** є навчальним виданням, що визначає зміст, обсяг, порядок вивчення й викладення певної навчальної дисципліни.
- **Підручник** є навчальним виданням, що містить у повному обсязі систематизований виклад навчальної дисципліни, відповідає навчальній програмі та має відповідний, офіційно наданий гриф вченої ради Харківської державної академії культури.
- **Навчальний посібник** є навчальним виданням, що доповнює або частково чи повністю замінює підручник і має відповідний, офіційно наданий гриф вченої ради Харківської державної академії культури.
- **Навчально-методичний посібник** є навчальним виданням, основним змістом якого є методика викладання навчальної дисципліни (її розділу, частини) або методика щодо розвитку та виховання особистості. Викладається у зручній для засвоєння формі, й, окрім викладу навчального матеріалу, містить методичні вказівки і рекомендації щодо

викладення дисципліни або організації самостійної роботи здобувачів, виконання контрольних, курсових та кваліфікаційних випускних робіт.

- **Навчальний наочний посібник** є навчальним виданням, основним змістом якого є зображення, що унаочнюють предмет навчальної дисципліни. Зміст навчального наочного видання виражається вибірково-графічними засобами з пояснювальним текстом або без нього.
- **Хрестоматія** є навчальним виданням, що містить літературно-художні, історичні, музичні та інші твори чи уривки з них, які є предметом вивчення у навчальній дисципліні.
- **Практикум** є навчальним виданням, що містить сукупність практичних завдань і (або) вправ із певної навчальної дисципліни, які сприяють засвоюванню набутих знань, умінь і навичок. До практикумів належать збірники задач і вправ, тестові завдання, збірники текстів диктантів і переказів, інструкції до лабораторних і практичних робіт тощо.
- **Курс лекцій** — це видання повного викладу тем навчальної дисципліни, визначених програмою.
- **Конспект лекцій** — це стислий виклад курсу лекцій чи окремих розділів навчальної дисципліни, повинен мати високий науково-методичний рівень, містити необхідний довідковий апарат.
- **Методичні рекомендації, методичні вказівки** — це видання, що містить рекомендації та настанови щодо виконання певних дій, процесів, операцій для кращого засвоєння здобувачами навчальної дисципліни.
- **Методичний посібник** є практичним виданням, основним змістом якого є методика виконання будь-якого виду практичної діяльності.
- **Навчально-методичний комплекс дисципліни** — сукупність нормативних та навчально-методичних матеріалів, необхідних для ефективного виконання здобувачами робочої програми навчальної дисципліни. Створення його є обов'язковим при викладанні будь-якої навчальної дисципліни. Навчально-методичний комплекс може в себе включати:

- робочу програму дисципліни;
- конспект(и) лекцій з навчальної дисципліни;
- методичні рекомендації (вказівки) для проведення лабораторних, практичних, семінарських занять, самостійної роботи здобувачів;
- тематику курсових робіт,
- тематику кваліфікаційних випускних робіт;
- індивідуальні завдання;
- засоби діагностики з навчальної дисципліни (питання до іспиту, тестовий комплекс тощо) та
- інші навчально-методичні матеріали.

Серед інших видів видань, які є *додатковими* елементами в навчально-методичному забезпеченні освітнього процесу, можуть бути такі:

- **Довідкове видання** — це видання, що містить короткі відомості наукового або прикладного характеру. Ці матеріали розташовані в зручному для їх швидкого пошуку порядку. До таких видань відносяться енциклопедичний словник, словник-довідник, довідник, мовний словник, лінгвістичний словник, путівник.
- **Бібліографічне видання** є інформаційним виданням, що містить упорядковану сукупність бібліографічних записів з певної теми (проблеми, питання). Видання призначене для організації самостійної роботи здобувачів з вивчення, засвоєння й закріплення пройденого матеріалу, що дає змогу доповнити та розширити їх знання завдяки вивченню наведених джерел. Основними різновидами бібліографічних видань є бібліографічний посібник, бібліографічний покажчик, бібліографічний огляд.

Навчально-методичні видання можуть бути підготовлені у **друкованому** або **електронному** вигляді.

Друковане видання — видання, виготовлене друкуванням чи тисненням.

Електронне видання — документ, інформацію в якому подано у формі електронних даних і для використання якого потрібні засоби

обчислювальної техніки. Електронне видання розрізняють як: електронну версію друкованого видання; самостійне електронне видання.

Електронні навчальні видання — це нове покоління видань, які базуються на використанні комп'ютерних технологій, включають мультимедійні та гіпертекстові посилання і видання на різномірних носіях, що зберігаються в електронному вигляді. До них відносяться:

- курси дистанційного навчання;
- мультимедійні електронні видання (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, збірки текстів з інтерактивними вправами);
- віртуальні лабораторні роботи та тренажери;
- ділові ігри;
- науково-методичні розробки для дистанційного навчання;
- презентації;
- сценарії виконання лабораторних, практичних робіт з використанням віртуальних лабораторій та тренажерів, сценарії ділових ігор.

Електронний навчально-методичний комплекс (ЕНМК) — сукупність інтегрованих між собою електронних освітніх ресурсів, створених для організації індивідуального та групового навчання для вивчення навчальної дисципліни із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій. Містить низку взаємозв'язаних гіперпосиланнями програмних, теоретичних, практичних, методичних, наочних, довідкових, контрольованих, бібліографічних засобів навчання з дисциплін навчального плану, розміщених в локальній мережі академії або в мережі Інтернет. Сприяє ефективному засвоєнню навчального матеріалу дисципліни, необхідних для організації й здійснення самостійної роботи здобувачів, незалежно від місця їх проживання та форми навчання.

Основні вимоги щодо структури, змісту та технічного оформлення поширюються як на друковані, так і на електронні видання.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Під час підготовки навчально-методичного видання необхідно визначити:

- місце й роль навчальної дисципліни в освітній програмі, а також час, виділений на її вивчення;
- результати навчання, які здобувачі освіти отримали при вивченні попередніх дисциплін;
- компетентності, які здобувачі освіти здобудуть у процесі вивчення дисципліни в цілому та її окремих розділів.

Під час розробки навчально-методичного видання потрібно враховувати наступні вимоги:

- текст має бути викладений досконалою літературною українською мовою (для навчально-методичного забезпечення англомовних навчальних дисциплін — англійською);
- видання повинні мати високий науково-методичний рівень, містити зрозумілі студентам навчальні тексти, а також необхідний довідковий апарат;
- рекомендується уникати дублювання матеріалу, який було викладено раніше в інших навчально-методичних виданнях.

Орієнтовна структура ПІДРУЧНИКА / НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА

- Зміст (назви розділів у точній відповідності до затвердженої навчальної програми)
- Вступ (передмова):
  - визначає мету вивчення навчальної дисципліни;
  - розкриває місце дисципліни серед інших предметів освітньої програми та її роль у професійній підготовці майбутнього фахівця;

- визначає, яку частину навчальної дисципліни розкриває посібник, які теми — повністю, які — частково.
- Основний текст:
  - містить необхідний для засвоєння змісту дисципліни (або її окремої теми) навчальний матеріал.
- Додаткові матеріали:
  - питання, тести для самоконтролю;
  - обов'язкові та додаткові завдання, приклади;
  - довідково-інформаційні відомості для розв'язання задач (таблиці, схеми тощо);
  - покажчики, списки, схеми для орієнтації в матеріалах книги та ін.
- Список використаних джерел

ПІДРУЧНИКИ/НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ повинні відповідати наступним **ВИМОГАМ**:

- формат текстового файлу — doc Microsoft Word;
- розмір полів — 2 см;
- графіки, малюнки, таблиці, схеми, формули розміщуються ДО полів друкованої сторінки;
- шрифт тексту — Times New Roman 14;
- основний текст вирівнюється по ширині;
- абзац — не більше 1,5 см;
- номери сторінок та назви малюнків вказуються під ними, вирівнювання по центру;
- нумерація — наскрізна.

***Орієнтовна структура МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ або вказівок
ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ***

- Вступ:
  - визначає мету вивчення дисципліни,
  - розкриває місце дисципліни серед інших предметів освітньої програми та її роль у професійній підготовці майбутнього фахівця;
  - визначає основні завдання, що стоять перед здобувачем освіти при вивченні дисципліни;
  - окреслює загальні вимоги щодо підготовки до занять;

- характеризує міждисциплінарні зв'язки.
- Основна частина:
  - розкриває ключові поняття й питання, на які здобувачам необхідно звернути увагу;
  - містить методичні рекомендації до вивчення дисципліни;
  - презентує перелік теоретичних питань, які здобувачам слід засвоїти при підготовці до занять;
  - містить практичні й творчі завдання, контрольні питання, тести для самоконтролю та ін.
- Перелік необхідних для вивчення джерел (обов'язкових та додаткових).

Окрім того, методичні рекомендації/вказівки для підготовки до конкретних видів занять можуть містити додаткові структурні елементи, наприклад:

1) до семінарських занять:

- перелік тем і планів семінарських занять;
- перелік тем рефератів;
- перелік ситуаційних задач для оцінки знань студентів;
- перелік питань для дискусії з метою сформулювати у здобувачів вміння формулювати і відстоювати свою позицію.

2) до практичних занять:

- завдання та приклади розв'язування типових завдань;
- тести для виявлення ступеня оволодіння здобувачами необхідними положеннями з дисципліни;
- завдання для проведення ділових ігор тощо.

3) до лабораторних занять:

- перелік тем лабораторних робіт;
- визначення мети та опис ходу кожної роботи;
- правила організації робочого місця здобувача;
- правила техніки безпеки;
- інформація щодо особливостей користування певним обладнанням;

- рекомендації щодо виконання завдань (заходів) з метою освоєння навичок проведення експериментальної роботи, перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу та вміння користуватись отриманими знаннями на практиці;
- рекомендації щодо оформлення звіту з виконаної роботи;
- вимоги до захисту звіту перед викладачем.

Важливою умовою забезпечення якості освітнього процесу є ефективна організація самостійної роботи здобувачів освіти, що передбачає розробку спеціальних навчально-методичних видань.

***Орієнтовна структура методичних рекомендацій або ВКАЗІВОК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ здобувачів освіти***

- Вступ:
  - визначає мету вивчення дисципліни;
  - розкриває місце дисципліни серед інших предметів освітньої програми та її роль у професійній підготовці майбутнього фахівця,
  - визначає основні завдання, що стоять перед здобувачем освіти при вивченні дисципліни;
  - окреслює загальні вимоги щодо організації самостійної роботи здобувача освіти.
- Основна частина:
  - розкриває ключові поняття й питання, на які здобувачам необхідно звернути увагу;
  - містить методичні рекомендації щодо самостійної роботи здобувачів освіти;
  - презентує перелік теоретичних питань, які здобувачам слід засвоїти в процесі самостійної роботи;
  - містить завдання для самостійної роботи, що передбачають:
    - закріплення й розширення інформації, отриманої

безпосередньо на лекційних, практичних і семінарських заняттях;

- роботу з відповідними підручниками, довідковими виданнями для самостійного вивчення окремих тем, питань;
- написання рефератів, повідомлень з метою розвитку навичок наукової роботи;
- виконання підготовчої роботи до лабораторних і практичних занять (аналіз практики, огляди джерел тощо);
- виконання групових та індивідуальних творчих завдань (створення презентацій, проектна робота та ін.);
- підготовку письмових відповідей на проблемні питання;
- оформлення наочних матеріалів до теми заняття;
- включає завдання для самоконтролю (тести, задачі та інші контрольні завдання).

- Перелік необхідних для вивчення джерел (обов'язкових та додаткових).

Курси (конспекти) лекцій повинні мати високий науково-методичний рівень, містити необхідний довідковий апарат. Навчальний матеріал має бути пов'язаний з практичними завданнями, мають простежуватися міждисциплінарні зв'язки. Текст лекцій може мати розмовний стиль викладу; містити цікаві приклади, які повинні зацікавити здобувача; ілюстративний і табличний матеріал для підвищення цінності теоретичного матеріалу тощо. Тексти лекцій можуть містити додатки, які допоможуть здобувачам самостійно опрацьовувати матеріали, які важко знайти, містяться в офіційних чи виробничих виданнях.

Орієнтовна структура КУРСУ (КОНСПЕКТУ) ЛЕКЦІЙ

- Навчально-тематичний план (теми, підтеми, кількість годин відповідно до навчального плану)
  - Назва лекції
    - План лекції

- Текст лекцій — повний виклад матеріалу лекції з прикладами
- Список джерел
- Додатки (за потреби)

Програма курсу та навчально-методичні матеріали — це сукупність навчально-методичних матеріалів, необхідних для ефективного виконання здобувачами робочої програми навчальної дисципліни. Створення його є обов'язковим при викладанні будь-якої навчальної дисципліни.

Містить:

- Теми навчальної дисципліни
- Основні визначення і конспект лекційних тем
- Навчально-тематичний план
- Питання практичних занять, поради щодо підготовки до них
- Інструкції до самостійної та індивідуальної роботи
- Форми та засоби поточного та підсумкового контролю

Навчальна програма — навчальне видання, яке визначає зміст, обсяг і вимоги до вивчення певного навчального предмета, курсу, дисципліни, розвитку і виховання особистості відповідно до вимог державних стандартів освіти та навчальних планів.

Орієнтовна структура НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

- Навчально-тематичний план
- Вступ (місце курсу в навчальному процесі, місце дисципліни серед інших предметів, попередні знання, що є основою для вивчення курсу, особливості, основні завдання, що стоять перед здобувачем при вивченні дисципліни)
- Основні терміни та поняття
- Схема пояснення значення балів і правил складання заліку чи екзамену
- Основний зміст (назва теми, план теми, короткий зміст, на що звернути увагу)

- Контрольні питання і завдання
- Видання до теми (номери і сторінки відповідно до загального списку видань)
- Завдання для заочного відділення

Робоча програма навчальної дисципліни — нормативний документ, який містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного, проміжного та підсумкового контролю.

Структуру робочої програми дивись у «Положенні про навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни в ХДАК» за посиланням https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_nmz_22.pdf.

В навчально-методичних виданнях оформлення списків рекомендованих джерел регламентується Державним стандартом України [5]. Він установлює правила та особливості складання бібліографічних описів на всі види видань (<http://lib.pnu.edu.ua/files/dstu-8302-2015.pdf>)

Приклади оформлення бібліографічних описів укладено бібліотекою ХДАК та надано у додатку 3.

ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ

Зміст — це перелік рубрик у виданні. Заголовки у тексті повинні повністю відповідати заголовкам змісту. Заголовки у змісті не скорочуються та не подаються в іншій редакції в іншій редакції порівняно із заголовками у тексті не дозволяється.

До змісту включаються всі заголовки видання.

Позначення ступенів прийнятої рубрикації (частина, розділ, параграф та їх порядкові номери) необхідно писати в один рядок з відповідними заголовками і відділяти крапкою.

У змісті усі заголовки починаються з великої літери, крапку на кінці не ставимо. Останнє слово кожного заголовка з'єднується крапками з відповідним номером сторінки справа від змісту.

ОФОРМЛЕННЯ ІЛЮСТРАЦІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ВИДАННІ

В залежності від задачі, яку ставить перед собою автор, обирається вид ілюстрацій.

У разі необхідності ілюструвати видання, рекомендуємо скористатися наступними порадами:

- ілюстрації повинні розкривати, пояснювати або доповнювати інформацію, яка міститься у навчальному виданні;
- ілюстрації повинні відповідати рівню підготовки здобувача освіти;
- ілюстрації не повинні повторюватися або містити зайву інформацію в основному тексті;
- однотипні ілюстрації виконуються однією технікою;
- ефективним засобом передачі статистичної інформації вважаються графіки та діаграми;
- у разі можливості рекомендується використовувати кольорові ілюстрації, оскільки вони допомагають акцентувати увагу читачів на основних думках та ідеях ілюстрованого матеріалу.

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНИХ ВИДАНЬ

Обсяг навчальної книги визначається в авторських аркушах.

Авторським аркушем називається одиниця обсягу літературного твору, що дорівнює **40 тис. друкованих знаків**.

Друкованими знаками вважаються всі видимі друковані знаки (літери, розділові знаки, цифри тощо) та кожен пробіл між словами.

ПРОЦЕДУРА ПУБЛІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Навчально-методичне видання (друковане або електронне) є складовою навчально-методичного забезпечення освітнього процесу.

Опублікування навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни передбачає дотримання певної процедури:

- підготовка рукопису навчально-методичного видання викладачем;
- рецензування роботи двома рецензентами: науково-педагогічним працівником відповідної кафедри та авторитетним фахівцем відповідного профілю з іншої кафедри ХДАК або іншого закладу вищої освіти для оприлюднення навчальної програми можливо надати одну рецензію від авторитетного фахівця відповідного профілю);
- обговорення та затвердження навчально-методичного видання на засіданні кафедри, що оформлюється відповідним протоколом;
- подання автором (авторським колективом) навчально-методичного видання разом із двома рецензіями та витягом з протоколу засідання кафедри на розгляд науково-методичної комісії (НМК) факультету;
- обговорення та затвердження навчально-методичного видання на НМК факультету, що оформлюється відповідним протоколом;
- подання головою НМК факультету електронної версії навчально-методичного видання (у форматі Word) разом із двома рецензіями, витягом з протоколу засідання кафедри, витягом протоколу засідання НМК факультету та заявою (див. зразок — стор. 22) голові науково-методичної ради (НМР) ХДАК для перевірки на відповідність встановленим вимогам;
- обговорення та затвердження рекомендованого рукопису на засіданні НМР ХДАК, що оформлюється відповідним протоколом, який разом з рукописом подається до бібліотеки;

- публікація навчально-методичного видання в друкованому вигляді або оприлюднення роботи в електронному вигляді в інституційному репозитарії;
- посилення на оприлюднену роботу відправляється головою НМР на факультет / кафедру / безпосередньо автору.

Опублікованим в електронному вигляді вважається навчально-методичне видання, розміщене в інституційному репозитарії ХДАК.

У разі публікації навчально-методичної праці в друкованому вигляді її електронна версія має бути подана (у форматі Word) до бібліотеки ХДАК для розміщення в репозитарії.

У разі публікації навчального посібника, монографії в друкованому вигляді необхідне присвоєння ISBN редакційно-видавничим відділом ХДАК.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Якість навчально-методичних видань повинна гарантуватися високим рівнем вимог до рецензування підготовленого навчального матеріалу, попереднім його обговоренням на засіданнях кафедри, науково-методичних комісіях факультетів та під час розгляду науково-методичною радою ХДАК.

За якість навчально-методичного видання несуть **відповідальність**:

- **автор** — за якість підготовки рукопису, недопущення випадків плагіату в роботі та відповідність рукопису встановленим вимогам;
- **кафедра, НМК факультету та НМР академії** — за попередній розгляд та обговорення змісту навчально-методичного видання, його науково-методичний рівень, підбір рецензентів та якість рецензій.

РЕЦЕНЗУВАННЯ РУКОПИСІВ

Рецензент, аналізуючи рукопис, має надати мотивований висновок про якість навчально-методичного видання та рекомендацію щодо його опублікування. В рецензії необхідно відобразити:

- актуальність навчального видання, підготовленого до публікації, та його переваги над вже існуючими працями, доцільність його опублікування;
- відповідність рукопису навчальній програмі дисципліни;
- відповідність назви рукопису його змісту;
- факти дотримання (порушення) академічної доброчесності;
- наявність помилок чи невідповідної термінології;
- аналіз бібліографічного списку джерел інформації;
- відповідність ілюстративного матеріалу змісту;
- навчально-методичну та практичну цінність навчального видання;
- висновок про можливість рекомендації рукопису до видання.

Зауваження рецензента повинні бути конкретними, принциповими, чітко сформульованими, обґрунтованими та спрямованими на підвищення науково-методичного рівня навчального видання.

Видавнича діяльність ведеться у відповідності з «Планом видавничої діяльності Харківської державної академії культури» (семестрове планування), який формує НМР академії на основі планів видавничої діяльності факультетів та підрозділів ХДАК.

Додаток 1

**Форма плану підготовки до видання навчально-методичного забезпечення
освітнього процесу**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Декан факультету

(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

“ ___ ” _____ 20__ р.

ПЛАН

підготовки до видання навчально-методичного забезпечення
освітнього процесу факультету
на _____ семестр 20__ - 20__ навч. рік

Вид навчально-методичного видання	Автори	Назва	Дисципліна	Спеціальність, освітня програма	Термін видання
Кафедра _____					
Кафедра _____					

Заява на позапланове видання

У разі прийняття рішення про позапланове видання навчально-методичної розробки, науково-методична рада приймає роботу на розгляд на основі заяви:

Голові науково-методичної ради ХДАК

ЗАЯВА

Прошу розглянути на засіданні науково-методичної ради ХДАК рукопис

_____ (вид видання)

_____ (назва видання)

щодо його рекомендації до публікації в друкованому / електронному вигляді.

(підкреслити необхідне)

Обсяг роботи: _____ стор.

_____ кількість знаків

_____ друк. арк.

Інформація про автора (авторів):

	Прізвище та ініціали	Посада	Вчене звання	Назва кафедри
1				
2				
3				

Рукопис має наступні супровідні документи:

1.	Витяг з протоколу засідання кафедри _____	№ ____ від «__» ____ 20__ р
2.	Витяг з протоколу засідання НМК факультету _____ щодо рекомендації рукопису до видання із вказівкою на його відповідність робочій програмі навчальної дисципліни та всім необхідним вимогам	№ ____ від «__» ____ 20__ р
3.	Рецензенти: _____	

Автор (співавтор) _____

(підпис)

(_____)

(ім'я, прізвище)

Зразок оформлення

НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА

Репозитарій ХДАК: <http://195.20.96.242:5028/khk dak-xmlui/handle/123456789/2630>

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

М. О. Жигайло

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА МАПА УКРАЇНИ

**Навчальний посібник
для слухачів підготовчого відділення
для іноземних громадян**

**Харків
2022**

УДК 908 (477) (075.8.054.6)

Ж 68

Друкується за рішенням вченої ради
Харківської державної академії культури
(протокол № 5 від 24.12.2021 р.)

Рецензенти:

Бедрина Н. С. — кандидат культурології, завідувач кафедри аудіовізуального мистецтва Харківської державної академії дизайну і мистецтв;

Бразіна Т. М. — кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри народної хореографії Харківської державної академії культури

Жигайло М. О.

Ж 68 Історико-культурна мапа України : навч. посіб. для слухачів підгот. від-ня для інозем. громадян. — Харків : ХДАК, 2022. — 144 с.

ISBN 978-966-8308-77-2

Запропоновано адаптовані тексти для слухачів підготовчого відділення для іноземних громадян ЗВО України, у яких висвітлено історичну та культурну спадщину України за регіональною ознакою. Розширено теми, які вивчають слухачі підготовчого відділення для іноземних громадян у межах дисциплін «Історія України» та «Історія світової та української культури». Приділено увагу інтерактивній складовій навчання іноземних громадян, тому, у зв'язку з цим, до текстів долучено QR-коди, які містять посилання на презентацію (візуальний супровід навчального матеріалу), інформацію, відеоматеріали, ілюстрації з відповідної теми.

УДК 908 (477) (075.8.054.6)

ISBN 978-966-8308-77-2

© Жигайло М. О., 2022

© Харківська державна академія культури, 2022

Навчальне видання

Жигайло Марина Олександрівна

Історико-культурна мапа України

Навчальний посібник
для слухачів підготовчого відділення для іноземних громадян

Редактори:
А. А. Троян
Г. С. Положій

Комп'ютерна верстка
І. Г. Колесник

Підписано до друку 3.02.2022 р. Формат 60x84/16.
Ум. друк арк. 8,37. Обл.-вид. арк. 9,7. Наклад 100 пр. Зам. №

Адреса редакції і видавця:
ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
Свідоцтво про держреєстрацію ДК №3274 від 04.09.2008 р.

Віддруковано в ПП Озеров Г. В.
м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9.
Свідоцтво про реєстрацію: № 818604 від 02.03.2000.

Зразок оформлення

**ПРОГРАМИ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ З
ДИСЦИПЛІНИ**

Репозитарій ХДАК: <http://195.20.96.242:5028/khkdaк-xmlui/handle/123456789/2105>

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності

Кафедра цифрових комунікацій та інформаційних досліджень

**АВТОМАТИЗОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНІ
СИСТЕМИ**

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності
029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,
ОП «Управління цифровою інформацією»

Харків – 2023

УДК 004:021.63

А 18

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № __ від _____ р.)

Рецензенти:

Соляник А. А., д-р пед. наук, професор, проректор з наукової роботи Харківської державної академії культури

Шелестова А. М., канд. наук із соц. комунікацій, доцент кафедри інформаційних технологій Харківської державної академії культури

Укладач:

Н. А. Коржик, канд. наук із соц. комунікацій, доцент кафедри цифрових комунікацій та інформаційних досліджень Харківської державної академії культури

Автоматизовані інформаційно-бібліотечні системи: прогр. та навч.-метод.
А 18 матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, спец. 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», ОП «Управління цифровою інформацією» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т соц. комунікацій і музейно-туристич. діяльності, Каф. цифрових комунікацій та інформ. дослідж. ; [уклад. Н. А. Коржик]. Харків ХДАК, 2023. 38 с.

Навчальний курс «Автоматизовані інформаційно-бібліотечні системи» (АІБС) призначений для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Зміст курсу розкриває склад функціональних, технологічних і програмно-технічних комплексів АІБС; визначає ефективне функціонування автоматизованих бібліотек; розглядає сучасні питання впровадження комплексу заходів в роботу бібліотеки; принципи побудови АІБС; життєвий цикл АІБС тощо.

УДК 004:021.63(073)

© Харківська державна академія культури, 2023 р.

© Коржик Н. А., 2023 р.

Навчальне видання

АВТОМАТИЗОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНІ СИСТЕМИ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності
029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»,
ОП «Управління цифровою інформацією»

Укладач:

Коржик Наталія Анатоліївна, канд. наук із соц. комунікацій, доцент

Друкується в авторській редакції

План 2023

Підписано до друку ____ р. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.
Ум. друк. арк. __. Обл.-вид. арк. ____.

Адреса редакції і видавця:
ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057) 731-27-83. e-mail: rvv2000k@ukr.net.
Свідоцтво про держреєстрацію ДК №3274 від 04.09.2008 р.

**Зразок оформлення
КОНСПЕКТУ ЛЕКЦІЙ**

Репозитарій ХДАК: <http://195.20.96.242:5028/khkdak-xmlui/handle/123456789/1804>

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет хореографічного мистецтва

Кафедра народної хореографії

**КЛАСИЧНИЙ ТАНЕЦЬ ТА МЕТОДИКА ЙОГО
ВИКЛАДАННЯ**

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

спеціальності 024 «Хореографія»

освітньої програми «Хореографія»

Харків
ХДАК
2022

УДК 792.82:378.147](042.4)

К 47

Друкується за рішенням науково-методичної ради
Харківської державної академії культури, протокол № __ від _____ року

Рецензенти:

Островська Карина, **засл.** працівник культури України, доцент, зав. кафедри народної хореографії Харківської державної академії культури;

Водчук Вікторія, канд. мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди

Укладачі:

Людмила Шилова, ст. викладач народної хореографії;

Лариса Дегтяр, ст. викладач народної хореографії;

Наталія Семенова, канд. мистецтвознавства, завідувач кафедри сучасної та бальної хореографії

Класичний танець та методика його викладання : конспект лекцій для К 47 здобувачів вищої освіти першого (бакалавр.) рівня, спец. 024 «Хореографія», освітня програма «Хореографія» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т хореогр. діяльності, Каф. нар. хореографії ; [уклад.: Людмила Шилова, Лариса Дегтяр, Наталія Семенова]. — Харків : ХДАК, 2022. — 56 с.

Головною метою конспекту лекцій є створення теоретичної бази для удосконалення професійної діяльності, підвищення особистого рівня володіння дисципліною та розвитку викладацької майстерності, а також розширення діапазону знань за рахунок оволодіння технічно складними елементами біля станка, на середині зали та стрибків.

УДК 792.82:378.147](042.4)

© Харківська державна академія культури, 2022
© Шилова Л., Дегтяр Л., Семенова Н., 2022

Навчальне видання

**КЛАСИЧНИЙ ТАНЕЦЬ
ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ**

Конспект лекцій

Укладачі:

Шилова Людмила Миколаївна,
старший викладач кафедри народної хореографії

Дегтяр Лариса Павлівна
старший викладач кафедри народної хореографії

Семенова Наталія Миколаївна,
канд. мистецтвознавства, завідувач кафедри сучасної та бальної хореографії

Комп'ютерний набір
Шилова Людмила Миколаївна

Друкується в авторській редакції

Підписано для друку
Формат 60x84/16, Гарнітура «Тіфоз»
Папір для друк. ад. Друк. визначити
Ум. друк. 000. Обл.-вид. 000. Тираж 50. Зам №

ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в ~~000~~ мнзюж. техніки

Додаток 3**Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел**

Список нумерується, групування за алфавітом авторів публікацій або назв, якщо автор відсутній. У тексті наукової роботи обов'язкові посилання на публікацію зі списку. Вказується номер у списку та сторінки, на яких у тексті знаходиться посилання.

Наприклад: [5, с. 18].

Книга 1 автора

Попова-Коряк К. О. Актуальні питання правового регулювання трудової діяльності науково-педагогічних працівників : монографія. Харків : Лідер, 2020. 263 с.

Книга 2 авторів

Смірнова І. В., Калашник М. П. Ансамблеве письмо: теорія та композиторська практика : монографія. Харків : Планета-Прінт, 2021. 164 с.

Книга 3 авторів

Шейко В. М., Богуцький Ю. П., Кушнарєнко Н. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства : навч. посіб. Харків : ХДАК, 2016. 329 с.

Книги 4 і більше авторів

Фундатори Харківської бібліотечної науково-освітньої школи : (до 90-річчя ХДАК) : кол. монографія / авт. кол.: А. А. Соляник та ін. ; Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2019. 75 с.

ДСТУ (державні стандарти)

Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання : ДСТУ 8302:2015. Вид. офіц. Чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.

Законодавчі та нормативні документи

Про медіацію : Закон України від 16 листоп. 2021 р. № 1875 // Відомості

Верховної Ради України. 2022. № 7. Ст. 51.

Деякі питання стипендіального забезпечення : постанова Кабінету Міністрів України від 28 груд. 2016 р. № 1050 // Офіц. вісн. України. 2017. № 4. С. 530–543.

Про затвердження вимог до оформлення дисертації : наказ М-ва освіти і науки України від 12 січ. 2017 р. № 40 // Офіц. вісн. України. 2017. № 20. С. 136–141.

Статті з періодичних видань

Стаття 1 автора

Лошков Ю. Рок-музика в Україні: відродження // Аркадія. 2016. № 1. С. 8–13.

Стаття 2 авторів

Давидова І., Біличенко О. База знань комунікаційних феноменів // Вісн. Кн. палати. 2022. № 12. С. 18–20.

Стаття 3 авторів

Підгірна В. С., Водянка Л. Д., Лаврук І. Г. Безробіття в Україні: актуальні проблеми і шляхи вирішення // Економіка та держава. 2019. № 5. С. 68–71.

Статті 4 і більше авторів

Автономія та лідерство в європейському просторі вищої освіти / Володимир Луговий та ін. // Вища освіта України. 2014. № 1. С. 14–20.

Статті із збірників наукових праць

Коржик Н. А. Бібліотеки України як центри національного спротиву // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук.пр. Харків, 2022. Вип. 62. С. 41–49.

Матеріали і тези конференцій

Карчова Ю. І. Автентика в сучасному національному художньому просторі // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф. (17–18 листоп. 2022 р.) / Харків. держ. акад. культури, Нац. акад. мистецтв України. Харків, 2022. С. 329–331.

Статті з багатотомних видань та енциклопедій

Культурні цінності // Енциклопедія Сучасної України. Київ, 2016. Т. 16. С.

116.

Дисертації, автореферати дисертацій

Рябуха Н. О. Трансформація звукового образу світу у фортепіанній культурі: онто-сонологічний підхід : дис. ... д-ра мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Харків. держ. акад. культури. Харків, 2017. 465 с.

Миславський В. Н. Українське кіномистецтво 20-х років ХХ ст.: організаційно-творчі трансформації : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства : спец. 17.00.04 «Кіномистецтво, телебачення» / Харків. держ. акад. культури. Харків, 2019. 40 с.

Інтернет-ресурси (електронні документи, сайти)

Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі // Бібл. вісник. 2016. № 4. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_4_4 (дата звернення: 15.02.2023).

Бібліотека Харківської державної академії культури : сайт. URL: <http://lib-hdak.in.ua> (дата звернення: 15.02.2023).

Архівні документи

Наукове товариством. Шевченка // Львів. наук.б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Видання. Вихідні відомості : ДСТУ 4861:2007 : Вид. офіц. Чинний від 2007-11-05. Київ : Держспоживстандарт України, 2009. 45 с.
2. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості : ДСТУ 7157:2010 : Вид. офіц. Чинний від 2010-07-01. Київ : Держспоживстандарт України, 2010. 14 с.
3. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять : ДСТУ 3017:2015. Вид. офіц. Чинний від 2015-06-22. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 38 с.
4. Вимоги до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями : наказ МОН України від 30 жовт. 2013 р. № 1518 // Офіційний вісник України. 2013. № 88. Ст. 156.
5. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання : ДСТУ 8302:2015 : Вид. офіц. Чинний від 2016-03-04. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 20 с.
6. Левківський К. М., Салов В. О. Навчальна книга. Рекомендації до написання / К. М. Левківський, В. О. Салов ; Нац. гірн. ун-т. Дніпропетровськ : НГУ, 2002. 54 с.
7. Про вищу освіту: Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1556// Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37/38. Ст. 2004.
8. Положення про електронні освітні ресурси : наказ М-ва освіти і науки, молоді та спорту України від 01 жовт. 2012 р. № 1060 (у редакції наказу МОН України № 749 від 29 трав. 2019 р.) // Офіційний вісник України. 2018. № 3. Ст. 57.
9. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01 груд. 2022 р. № 2811 // Офіційний вісник України. 2023. № 3. Ст. 74.

10. Про видавничу справу : Закон України від 05 червн. 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 32. Ст. 206.
11. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листоп. 2015 р. № 848 // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 3. Ст. 25.
12. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. Київ : Пед. думка, 2002–2012.
13. СВО НГУ НМЗ – 05. Нормативно-методичне забезпечення навчального процесу. Чинний від 2005-08-05. Дніпропетровськ : НГУ, 2005. 139 с.
14. СВО НГУ ІМЗ – 09. Організація видання інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу / М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. ; [розроб.: В. О. Салов, О. І. Додатко, Т. О. Письменкова]. Дніпропетровськ : НГУ, 2009. 60 с.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВИДАННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

*Методичні рекомендації щодо підготовки до видання навчально-методичного
забезпечення освітнього процесу*

Укладачі:

Сташевська І. О.,

доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України,
проректор з навчальної роботи ХДАК

Борисова А. О.,

кандидат психологічних наук, доцент

Воскобойнікова Ю. В.,

доктор мистецтвознавства, доцент

Кирпа Т. О.,

директор бібліотеки ХДАК

Шелестова А. М.,

доцент, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри цифрових комунікацій та
інформаційних технологій ХДАК

Друкується в авторській редакції

План 2024

Підписано до друку 29.01.2024 р. Формат 60x84/16.

Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.

Ум. друк. арк. _____. Обл.-вид. арк. _____.

Адреса редакції і видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4

тел. (057) 731-27-83. e-mail: rvv2000k@ukr.net.

Свідоцтво про держреєстрацію ДК №3274 від 04.09.2008 р.